

УДК 330

Кригульська Т.Б.¹, Перехрест К.О.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-1615 НУ «Запорізька політехніка»

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕНТНИХ ВІДНОСИН

Рентні відносини є складним системним явищем і важливою складовою ринкової економіки, що виникає між соціально-економічними агентами у процесі розподілу обмежених рентних ресурсів. Теорія ренти зазнала тривалої еволюції, змінюючи підходи до її трактування [2, с.82].

Нині в економічній літературі розрізняють три основні підходи, що визначають суть, механізм і роль рентних відносин в економіці: класичний, марксистський, неокласичний та інституціональний.

Класичний підхід звужено трактує сутність рентних доходів і здебільшого спрямований на аналіз природної ренти. Найвідомішими представниками цієї теорії є В. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рикардо, Т. Мальтус, Дж. Ст. Мілль та ін. Вони визначили сутність земельної ренти як форми економічної реалізації власності на землю, проаналізували передумови та механізми утворення диференціальної земельної ренти, дослідили динаміку земельної ренти, обґрунтували необхідність її соціалізації за допомогою земельного податку.

У межах марксистської теорії, представниками якої є К. Маркс, Ф. Енгельс та їхні послідовники, було доведено до логічної завершеності концепцію земельної ренти, засновану на трудовій теорії вартості, поглиблено класичну теорію диференціальної земельної ренти, розроблено

концепцію абсолютної земельної ренти, проаналізовано її генезис, джерела і механізм формування та розподілу.

Неокласична теорія ренти відображається в працях У. Джевонса, К. Менгера, А. Маршалла, Дж. Б. Кларка, П. Самуельсона та ін. Ці науковці обґрунтували концепції "економічної ренти" та "квасиренти", застосувавши маржинальний підхід до дослідження рентних відносин.

Прибічники інституціоналізму (Б. Бенсон, Дж. Б'юкенен, Е. Крюгер, Г. Таллок, Р.Толісон та ін.) розширили коло суб'єктів рентних відносин та видів ренти, розробили концепцію "пошуку ренти", дослідили рентоорієнтовану поведінку економічних агентів та феномен "рентної економіки".

У кінці XX - на початку XXI ст. проблематика рентних відносин залишається в полі зору багатьох зарубіжних дослідників. Зокрема - В. Автономова, О. Йонга, Д. Ергіна, А. Заостровцева, К. Кордоньє, А. Латкова, Р. Лема, А. Ложнікової, В. Мещерова, Р. Нурсєва та інших.

Основні стадії еволюції теорії ренти представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 - Еволюція поглядів на поняття ренти

Науковий напрям	Визначення
Класична політична економія	Рента - це продукт природи, скоригований на затрати ресурсів і праці. Подвійне розуміння природної ренти як продукту природи і продукту праці.
Марксистська теорія	Рента - це додана вартість, що обумовлена перевищенням вартості над ціною виробництва. Рента є перетвореною формою доданої вартості, аналогічно прибутку, заробітній платі і відсотку. Абсолютна рента є результатом монополії приватної власності на землю.
Неокласична школа	Рента - це наддохід ресурсу понад альтернативною вартістю його використання.
Інституціоналізм	Рента є результатом обмеження конкуренції з метою отримання монопольних прав.

Слід зазначити, що українські вчені також приділяють значну увагу питанням розвитку рентних відносин. Зокрема, визначено зміст рентних відносин у системі модернізації національного господарства [1]. Значну увагу рентній проблематиці приділено у дослідженнях В. Міщенко, Б. Кваснюка, А. Двігун та інших науковців. [2, с.82].

Отже, еволюція рентних відносин відображає розвиток економічної науки та ускладнення економічних систем. Перехід від класичного трактування земельної ренти до неокласичних і інституціональних підходів

засвідчує розширення розуміння ренти як наддоходу, що виникає внаслідок обмеженості ресурсів та особливостей інституційного середовища. У сучасних умовах ефективне регулювання рентних відносин має важливе значення для забезпечення сталого розвитку економіки та реалізації суспільних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рентні відносини в системі модернізації національного господарства: За ред. Б.М. Данилишина К.: РВПС України НАН України, 2007. 518 с.
2. Міщенко В. С., Данилишин Б. М. Рента та розвиток рентних відносин в Україні. *Наука та інновації*. 2006. Т 2. № 5. С.81–92.